

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2020-10-28

Närvarande: F.d. justitierådet Ella Nyström samt justitieråden Per Classon och Stefan Johansson

Lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar

Enligt en lagrådsremiss den 14 oktober 2020 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar,
2. lag om ändring i patientskadelagen (1996:799),
3. lag om ändring i patientdatalagen (2008:355),
4. lag om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Anna Lindtorp, biträdd av kanslirådet Alica Selmanovic Monokrousos.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar

2 §

Paragrafen – som följer närmast efter rubriken ”Lagens innehåll och tillämpningsområde” – är uppenbarligen avsedd att ange tillämpningsområdet för lagens bestämmelser. För att tillgodose det syftet har den dock fått en mindre lyckad utformning.

Inledningsvis vill Lagrådet påtala att första stycket har utformats närmast som en upplysningsbestämmelse om lagens innehåll trots att dess reella funktion är att föreskriva rekvisiten för lagens tillämplighet. Rekvisiten är kirurgiska ingrepp och injektionsbehandlingar som syftar till att förändra eller bevara utseendet på en människa och som utförs inom en yrkesmässig verksamhet. Bestämmelsen bör därför omformuleras så att det klart framgår att det är en bestämmelse som avgränsar tillämpningsområdet genom att föreskriva de kumulativa rekvisit som gäller. Lagrådet föreslår att paragrafen och rubriken närmast före den omformuleras enligt nedan.

Lagens tillämpningsområde

2 § Bestämmelserna i denna lag tillämpas på kirurgiska ingrepp och injektionsbehandlingar som görs i syfte att förändra eller bevara utseendet på en människa och som utförs inom en yrkesmässig verksamhet.

Sådana kirurgiska ingrepp och injektionsbehandlingar som avses i första stycket benämns i denna lag *estetiska kirurgiska ingrepp* och *estetiska injektionsbehandlingar*.

De båda centrala rekvisiten – kirurgiska ingrepp och injektionsbehandlingar – definieras inte i lagen, något som påtalats under remissförfarandet av Sveriges kommuner och regioner (SKR). Att definiera begreppen har dock inte ansetts nödvändigt eller önskvärt. I

remissen uttalas att det är fråga om vedertagna begrepp och att en närmare definition i lagen av begreppen kan medföra risk för att åtgärder kan falla utanför tillämpningsområdet på grund av att definitionen i lagen är för avgränsad.

Samtidigt uttalas i remissen att det i stället för en definition är möjligt att i förarbetena till lagen beskriva hur begreppen är avsedda att förstås. I författningskommentaren anges sålunda att kirurgiska ingrepp kan beskrivas som att hud, slemhinna och underliggande strukturer öppnas med kniv, skalpell eller annat föremål. Injektionsbehandlingar uppges i kommentaren kunna beskrivas som en behandling där läkemedel, drog eller annat ämne förs in i kroppen med hjälp av ett föremål, t.ex. spruta, kanyl eller annat mekaniskt hjälpmedel.

Mot bakgrund av vad remissen ger vid handen om osäkerheten beträffande begreppens räckvidd och precision har Lagrådet svårt att instämma i bedömningen att det är fråga om vedertagna begrepp. I sammanhanget bör framhållas att överträdelser av lagens bestämmelser föreslås vara straffsanktionerade med fängelse som påföljd. Enligt Lagrådets mening bör under den fortsatta beredningen åter övervägas såväl möjligheterna till att i lagen definiera begreppen som de skäl som kan tala mot att sådana definitioner införs.

5 §

Paragrafens första stycke innehåller en uppräkningslista av vissa bestämmelser i 5 kap. hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) som ska tillämpas vid verksamhet som omfattas av den nu föreslagna lagen. Enligt andra stycket ska också föreskrifter som har meddelats i

anslutning till hälso- och sjukvårdslagen tillämpas vid sådan verksamhet.

Formuleringen av andra stycket innebär att samtliga föreskrifter som har meddelats i anslutning till hälso- och sjukvårdslagen blir tillämpliga. De föreskrifter som ska gälla för verksamheten måste emellertid vara kopplade till tillämpliga bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen, vilka framgår av första stycket. Hänvisningen i andra stycket bör därför ändras till att avse föreskrifter som har meddelats i anslutning till de bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som anges i första stycket.

13 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar. Enligt första stycket 2 ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot förbudet i 9 § första stycket, dvs. utför ett estetiskt kirurgiskt ingrepp eller en estetisk injektionsbehandling på någon som inte har fyllt 18 år, dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. I andra stycket anges att om gärningen är ringa, ska den inte medföra ansvar.

I remissen anförs att utrymmet för att bedöma en gärning i strid med förbudet att behandla någon som inte har fyllt 18 år som ringa bör vara begränsat. Detta främst eftersom det i 9 § andra stycket anges att den som utför ingreppet eller behandlingen ska förvissa sig om att den som avser att genomgå åtgärden har fyllt 18 år. Som exempel på när ett brott kan anses vara ringa anges att ingreppet eller behandlingen utfördes endast ett par dagar innan personen som genomgått åtgärden fyllde 18 år.

Åldersgränsen och förvissandekravet motiveras med att det handlar om barn som ännu inte vuxit färdigt och att det är fråga om ingrepp eller behandlingar som är förenade med betydande hälsorisker utan att det finns någon medicinsk indikation som föranleder ingreppen. Mot denna bakgrund finns det anledning att ifrågasätta förslaget om att det ska finnas ett straffritt område för en utförare som inte har förvissat sig om att den som ingreppet eller behandlingen utfördes på var 18 år eller t.o.m. för en utförare som medveten om åldern utför ett sådant ingrepp eller en sådan behandling på någon som inte har fyllt 18 år. Tillämpningsområdet för ansvarsfrihetsregeln bör därför bli föremål för ytterligare överväganden i den fortsatta beredningen.

Förslaget till lag om ändring i patientsäkerhetslagen

Punkterna 2 och 3 av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna

Enligt 2 kap. 1 § ska den som avser att bedriva verksamhet som omfattas av inspektionens tillsyn anmäla detta till Inspektionen för vård och omsorg senast en månad innan verksamheten påbörjas. Bestämmelsen blir genom det föreslagna tillägget i 1 kap. 2 § tillämplig på verksamhet som omfattas av lagen om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar.

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen i andra punkten ska den som före den 1 juli 2021 bedriver verksamhet som omfattas av lagen om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar anmäla verksamheten till inspektionen senast den 1 oktober 2021. Tredje punkten föreskriver att den som påbörjar en sådan verksamhet före den 31 juli 2021, men efter lagens ikraftträdande den 1 juli 2021, ska anmäla verksamheten till inspektionen senast den 1 oktober 2021.

Inledningsvis anser Lagrådet att tidsfristen i punkt 3 lämpligen bör avse den som efter lagens ikraftträdande men före den 1 augusti 2021 påbörjar en verksamhet av det aktuella slaget.

Lagrådet konstaterar att en konsekvens av de nämnda övergångsbestämmelserna är att en verksamhet som påbörjas t.ex. den 1 augusti 2021 ska anmälas till inspektionen senast den 1 juli samma år, medan en verksamhet som påbörjats före den 31 juli 2021 inte behöver anmälas förrän senast den 1 oktober 2021. Vid denna jämförelse framstår enligt Lagrådets mening den föreslagna anmälningensfristen för de situationer som omfattas av övergångsbestämmelserna som omotiverat generös. Under den fortsatta beredningen bör det därför övervägas om det inte är tillräckligt att anmälningensfristens slutdatum för dessa situationer bestäms till den 1 september 2021.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.